

Representantforslag 144 S

(2011–2012)

fra stortingsrepresentantene Geir Jørgen Bekkevold, Hans Olav Syversen og Kjell Ingolf Ropstad

Dokument 8:144 S (2011–2012)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgen Bekkevold, Hans Olav Syversen og Kjell Ingolf Ropstad om bedre koordinering og strategisk styring av IKT-prosjekter i offentlig sektor

Til Stortinget

Bakgrunn

Regjeringens store prestisjeprosjekt for digital kommunikasjon mellom det offentlige og bedrifter og privatpersoner, Altinn, sviktet da det gjaldt som mest. Da selvangivelsen ble lagt ut høsten 2011 brøt nettstedet sammen, og heller ikke i år (2012) kom alle inn i Altinn og fikk tilgang til selvangivelsen sin. Det mest alvorlige i år var imidlertid at om lag 2 000 personer fikk tilgang til selvangivelsen og informasjon om en mann fra Oslo og hans kone. Det Norske Veritas har avdekket 3 500 små og store feil i Altinn fra 2010 til 2011.

Selv om Altinn-svikten, ifølge Teknisk Ukeblad, skyldes programfeil hos en utenlandsk leverandør, er det grunn til å spørre seg om ikke Altinn-saken er et symptom på et større problem: mangelfull styring av IKT-prosjekter i offentlig sektor. Staten har ingen oversikt over hvor mye det offentlige bruker på IKT i året, og ansatte i Nav, politiet og helsesektoren fortviler over systemer som ikke fungerer, manglende styring og en digital hverdag som fremdeles er langt unna.

Forslagsstillerne mener det er flere grunnleggende utfordringer. For det første er det en mangel på koordinering mellom statlige etater. Det gjør blant annet at det utvikles systemer med til dels overlappende funksjonalitet. Hvorfor skulle for eksempel Statens

Pensjonskasse ha sin egen digitale pensjonskalkulator for innbyggerne når Nav allerede har utviklet en? Det er også manglende koordinering av de funksjonelle kravene til IKT-systemet. I kontraktene spesifiseres hvilke egenskaper en IKT-løsning skal ha, men ikke om noen krav er viktigere enn andre. Resultatet er at leverandørene må løse alle kravene, noe som ofte gjør løsningene unødvendig komplekse. Økt kompleksitet øker risikoen for feil og er vesentlig mer ressurskrevende.

For det andre er det i staten få incentiver til å gjøre løsningene effektive og rimelige. I et privat selskap vil eierne sørge for at aksjonærenes penger brukes effektivt, mens det i offentlig sektor er langt mindre oppmerksomhet på kostnadseffektivitet. De store statlige foretakene er mest opptatt av å sikre seg en best mulig teknisk løsning og ber om nok penger for å oppnå det. Kostnadsbegrensningen kommer i andre rekke og er ofte myk og bevegelig.

For det tredje gjøres det ikke nok kost-nytte-analyser i forbindelse med offentlige IKT-prosjekter. Dermed implementerer man gjerne funksjonalitet selv om for eksempel en manuell håndtering ville vært mer lønnsom. Dette gjør løsningene unødvendig dyre og komplekse. Forslagsstillerne mener det trengs tiltak for å gjøre noe med disse utfordringene.

Tiltak for bedre styring av offentlige IKT-prosjekter

Det første som må gjøres er å bedre koordineringen av IKT-prosjekter i de ulike offentlige etatene. Fornyings-, administrasjons- og kirkeminister Rigmor Aasrud har i dag bare delvis ansvaret for å sørge for en slik samordning. Etatene sitter i realiteten på hver sin tue og styrer seg selv i stor grad. Resultatet er mangel på gjenbruk, standardisering og kompetanseoppbygging. Staten sløser bort store beløp samtidig som systemene ofte blir komplekse og suboptimale.

Forslagsstillerne mener derfor at det er behov for en reell samling av det politiske og administrative ansvaret for alle store, statlige IKT-prosjekter i ett departement. Departementet må gis myndighet til å gjennomføre en overordnet strategisk styring på tvers av ulike etater. En slik overordnet styring kan gi bedre samkjøring av IKT-prosjekter, slik at man unngår dagens situasjon hvor store prosjekter kjøres nesten helt uavhengig av hverandre og der samme problem gjerne blir løst flere ganger. En samordning kan bedre koordineringen av driftsorganisasjonene, som i dag er fordelt på ulike, statlige foretak, og det kan bedre samkjøringen av innkjøp og løsninger, slik at man unngår at ulike, statlige foretak velger ulike løsninger for å dekke de samme behovene. Dessuten kan man få bedre kontraktshåndtering, noe som kan redusere risikoen for at feil leverandør velges. Dersom ekstreme krav til ytelse i form av samtidige brukere og oppetid er viktig, for eksempel at løsningen skal være tilgjengelig nærmest hele tiden, slik som for Altinn, må det reflekteres i anbudet og kontrakten. Bedre strategisk styring av IT-prosjekter vil også innebære en bedre og mer effektiv implementering og organisering av prosjektene. Bedre organisering gir et bedre grunnlag for proaktiv oppfølging, testing og drift. Forslagsstillerne mener man bør lære av bankene. Selv om det har forekommet feil hos bankene, har de nok vesentlig mer erfaring med å håndtere store løsninger med mange, samtidige brukere.

For det andre mener forslagsstillerne man trenger bedre styring av det enkelte prosjekt. Her er kompetanseoppbygging viktig. Det må etableres incentiver for kostnadseffektive løsninger som er rimelige å forvalte. Departementet som gis ansvar for overordnet IKT-styring bør inngå i prosjektorganisasjonen med

et eierperspektiv og være en pådriver for at midlene brukes optimalt.

For det tredje mener forslagsstillerne det bør stilles mer gjennomgående krav om at det gjennomføres kost-nytte-analyser, slik at kostnader og kompleksitet i prosjektene kan begrenses.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen sikre en reell samling av det politiske og administrative ansvaret for alle store, statlige IKT-prosjekter i ett departement som gis myndighet til å utøve en overordnet, strategisk IKT-styring på tvers av ulike etater.
2. Stortinget ber regjeringen sikre en bedre styring av det enkelte, statlige IKT-prosjekt, der kompetanseoppbygging og etablering av incentiver for kostnadseffektive løsninger, som er rimelige å forvalte, prioriteres. Departementet som gis ansvar for overordnet IKT-styring, bør inngå i prosjektorganisasjonene med et eierperspektiv og være en pådriver for at midlene brukes best mulig.
3. Stortinget ber regjeringen sikre at det stilles mer gjennomgående krav til gjennomføring av kost-nytte-analyser i statlige IKT-prosjekter, slik at kostnader og kompleksitet i prosjektene kan begrenses i størst mulig grad.

15. juni 2012